

Studia Biblica Slovaca

Ročník 1

2009

Číslo 1

Katolícke biblické dielo

Studia Biblica Slovaca je časopis zameraný na skúmanie Svätého písma Starého a Nového zákona predovšetkým zo stránky filologickej, historickej, exegetickej a teologickej.

Vydáva Katolícke biblické dielo, Svit, s cirkevným schválením.

Imprimatur: Mons. František Tondra, spišský diecézny biskup, č. 1-06 zo dňa 3. 1. 2006

Nihil obstat: Anton Tyrol

Šéfredaktor: Blažej ŠTRBA (Badín)

Redakčná rada: Jaroslav BROŽ (Praha, CZ) - Peter DUBOVSKÝ SJ (Roma, I) - Pavol FARKAŠ (Nitra) - Peter FEDOR (Prešov) - Juraj Feník (Drienov) - Sr. Júlia Daniela ISKROVÁ (Ružomberok) - Róbert JÁGER (Prešov) - Jozef JANČOVIČ (Bratislava) - Róbert LAPKO (Košice) - Milan SOVA (Bratislava) - Peter ŠOLTĚS (Oestrich-Winkel, D) - Jozef TIŇO (Bratislava) - František TRSTENSKÝ (Spišské Podhradie) - Pavol VILHAN (Roma, I) - Sr. Gabriela Ivana VLKOVÁ (Olomouc, CZ)

Za lektorovanie všetkých článkov zodpovedá redakčná rada.

Jazyková úprava: Elena Slaná

Zalamovanie: redakcia

Na príprave publikácie sa podieľali aj Mária Mihulcová, Zuzana Škrinárová, Martin Kňazek

Príspevky v slovenčine alebo češtine, alebo knihy na recenziu prosíme adresovať na jednu z adries:

Redakcia *Studia Biblica Slovaca*, Blažej Štrba, Banská 28, 976 32 Badín (Slovakia), tel.: (00421) 048/418 22 42, fax: (+421) 048/418 22 08, studiabiblica@xaver.sk, www.biblica.sk,

František Trstenský, Teologický inštitút, Spišská Kapitula 6, 053 04 Spišské Podhradie (Slovakia), tel.: (00421) 053/419 41 80, f.trstensky@centrum.sk.

Príspevky sa požadujú tak v elektronickej podobe (disketou alebo pripojeným dokumentom e-mailu, podľa možnosti v Microsoft Word formáte s typom písma Times New Roman), ako aj vo vytlačenej forme (A4, riadkovanie 1,5). Ak sú používané iné typy písma pre hebrejštinu a gréčtinu ako v BibleWorks, tak upresniť aké. Príspevok typu článok alebo poznámka musí byť doplnený zhrnutím nie dlhším ako 150 slov, jeho anglickou verzou a zoznamom bibliografie. Nevyžiadané exempláre sa späť neposielajú. Redakcia si vyhradzuje právo na jazykovú a štylistickú úpravu prijatých príspevkov.

Objednávku posielajte na Katolícke biblické dielo alebo na adresu redakcie.

Bankové konto: 400827 4864, IBAN: SK28 7500 0000 0040 0827 4864.

Články časopisu sú abstrahované v troch svetových periodikách: *Old Testament Abstracts* ISSN 0364-8591, *New Testament Abstracts* ISSN 0028-6877 a *Elenchus of Biblica*.

Studia Biblica Slovaca

© 2009 by Katolícke biblické dielo, Svit

Katolícke biblické dielo, Jilemnického 32/A, 059 21 Svit (Slovakia), www.kbd.sk

Tlač: Publica, publica@centrum.sk

Printed in Slovakia

ISSN 1338-0141

Konferencia bola ukončená večerným spoločenským posedením pri pokračujúcich rozhovoroch o možnostiach prienikov medzi zastúpenými akademickými inštitúciami. S dúfaním pokračovania dobrej tradície sa tím organizátorov teší na budúci rok, keď si pripomíname 400. výročie Žilinskej synody – príležitosť na ďalšie kultúrno-historické a teologické uvažovanie.

Mgr. Tomáš GULÁN
 Oddelenie náboženských štúdií KMKD FPV ŽU
 tomas.gulan@gmail.com

bārtu nabalkattu ana māt Aššur ipušma uḫattá...

**Eine Studie zum Vokabular und zur Sprache der Rebellion
 in ausgewählten neoassyrischen Quellen und in 2 Kön 15–21¹**

Moderátor: P. Peter Dubovský SJ

Rebélia ako historická realita nebola ojedinelým, resp. zriedkavo sa vyskytujúcim fenoménom, ale patrila takpovediac ku každodennému životu starovekej politiky. Čítanie neoasýrskych kráľovských nápisov vytvára dojem, akoby asýrsky *šarru* (kráľ) nemohol robiť nič iné (azda okrem stavebnej činnosti), ako potláčať rebélie a tak sa následne vyhlasovať za mierotvorcu. Frederick Mario Fales v prípade opisu nepriateľa poukázal na ideologické pozadie neoasýrskych kráľovských nápisov, v rámci ktorého rozlišuje päť hlavných motívov, podľa ktorých vidieť, že nepriatelia, resp. nepriateľ ako taký bol predstavovaný ako zlý *par excellence*. K takejto charakteristike patrí aj rebelská povaha nepriateľa.

Matériu štúdia tvoria lexémy, syntagmy a *circumlocutiones*, ktoré majú vzťah k tematike rebélie. Keďže ide o štúdium vybraných textov, profiluje sa zároveň charakteristický slovník jednotlivých korpusov. Obsah vybraných asýrskych textov je tvorený dvoma zmluvami a dvoma korpusmi kráľovských nápisov. V prvej časti je pojednávaná zmluva Aššur-nerariho V. (754-745 pred Kr.), ktorá sa pravdepodobne spomína v Iránskej stéle (I B 21'-23') Tiglatpilesera III. (745-727 pr. Kr.), z ktorej zároveň pochádza aj titul práce (*Vykonal*

¹ Licenčná práca Petra Juhása *Štúdia k slovníku a jazyku rebélie vo vybraných neoasýrskych prameňoch a v 2 Kr 15-21*, napísaná v nemeckom jazyku na Biblickej fakulte Pápežského biblického inštitútu, bola ohodnotená najvyššou známkou a kratšie a menej obsažné predstavenie práce bolo uverejnené v nemčine v *Korrespondenzblatt* 2009 kolégia Germanicum et Hungaricum v Ríme. Pozn. redakcie.

rebéliu proti Asýrii a zhrešil...). Z dôvodu zle zachovaného textu spomenutej zmluvy bolo potrebné siahnuť po inom texte – totiž po známej Asarhaddonovej (680-669 pr. Kr.) zmluve týkajúcej sa jeho následníctva. Na základe jej charakteru sa môžu skúmané termíny – okrem niektorých iných *circumlocutiones*, hlavne *ḥaṭû*, *nabalkutu*, *sīḥu* a *bārtu* (+*epēšu*) – do určitej miery kvalifikovať a sémanticky od seba odlišiť. V druhej časti, ktorá sa zaoberá nápismi Tiglat-pilesera III. a Sargona II. (721-705 pr. Kr.), sa toto sémantické určenie potvrdzuje len čiastočne, keďže nápisy vykazujú väčšiu variabilitu v štýle.

Tretia časť sa koncentruje na relevantnú hebrejskú terminológiu v 2 Kr 15-21, kapitolách tzv. asýrskej prezencie. Toto skúmanie nemá v žiadnom prípade za cieľ ukázať na literárne závislosti neoasýrskych a hebrejských textových korpusov. Ide o úsilie jednotlivé terminológie, kde je to možné, jasne opísať, resp. sémanticky kvalifikovať a porovnať ich použitie. V prípade hebrejskej terminológie ide hlavne o korene מרד, קשר a חטא, pričom sa berie do úvahy aj ich vzťah k aramejským *pendants* (porov. Exkurz ku koreňu מרד v aram.).

Na základe tohto skúmania je možné formulovať určité konklúzie (na podrobnejšie oboznámenie sa s nimi treba pozrieť jednotlivé zhrnutia v práci). Vo všetkých skúmaných textoch je možné pozorovať použitie *ḥaṭû* ako termínu, ktorý opisuje porušenie zmluvy a chybné správanie sa voči asýrskemu kráľovi, pričom obsahuje jasnú náboženskú konotáciu. Náležitá paralela v hebrejskom texte je podľa môjho názoru vyznanie Ezechiáša v 2 Kr 18, 14b. Okrem tohto termínu existujú aj iné *circumlocutiones*, ktoré majú všeobecne hodnotiaci charakter a môžu byť s *ḥaṭû* použité synonymne.

V Asarhaddonovej zmluve vidieť záľubu v používaní syntagmy *sīḥu bārtu* + *epēšu*, ktorá sa v pojednávaných nápisoach až tak často neobjavuje. Jej funkciou je opísať, resp. klasifikovať konanie zamerané proti životu kráľa a proti uzurpácii trónu. Zodpovedajúce hebrejské paralely sa dajú nájsť na tých miestach, kde sa používajú formy koreňa קשר, pričom 2 Kr 17,3-5 je v porovnaní s ostatnými skôr výnimkou.

Nasledujúci termín, ktorý sa používa tak v Asarhaddonovej zmluve, ako aj v nápisoach, je *nabalkutu*, ktorého dôležitou konotáciou zdá sa byť osobná rebélia, resp. predstupeň organizovanejšej akcie, pričom nie je prítomná na všetkých relevantných miestach. Skúmané textové korpusy vykazujú veľkú varietu formúl, hoci v mnohých prípadoch ide o konkretizovanie chybného správania. Tak môže byť *nabalkutu* asociované s odopretím platiť tribút a zároveň s neuznaním cudzej moci. V nápisoach sa používajú často kauzálne Š- formy koreňa *blkt*, ktoré tiež majú iné slovesá a syntagmy ako vlastné synonymá. Vlastný termín v hebrejskej Biblii na vyjadrenie idey rebélie je koreň מרד (אפשע), resp. jeho formy a deriváty. Na relevantných miestach v 2 Kr 18 môže byť spájaný s odmietnutím platiť tribút, alebo, ako sa nazdávam, so zle namierenou dôverou.

Záverom môže byť spomenutá podobnosť v pochopení konceptu rebélie a následne v používaní jednotlivých termínov v skúmaných tak neoasýrskych, ako

aj hebrejských textoch, pričom *razor sharp* jasné oddelenie termínov v obidvoch jazykoch, viac ešte v neoasýrčine, nie je možné. Preto aj toto skúmanie a jeho výsledky majú slúžiť skôr ako orientácia v „džungli“ textov s veľkou lexematickou a syntagmatickou varietou.

Peter JUHÁS
juhaspeter@hotmail.com

Zásnuby a svadba u ortodoxných židov na Slovensku

Ponúkaná bakalárska práca² predstavuje snahu o ucelenejší pohľad na zásnuby a svadbu u slovenských ortodoxných židov v období pred prvou svetovou vojnou. Práca bola písaná pod vedením doc. ThDr. Jozefa Trstenského, PhD. na Katedre religionistiky a náboženskej výchovy KU a konzultovaná s košickým rabínom Jozefom Steinerom, za čo im patrí moje poďakovanie.

Práca sa snaží zosumarizovať a vysvetliť každý z krokov zásnub a svadby a poukázať na ich náboženskú symboliku, hĺbku a krásu v prežívaní tohto dôležitého životného obdobia a rozhodnutia dvoch mladých ľudí v slovenskej ortodoxnej židovskej rodine (tzn. *aškenázskeho* typu) pred 1. svetovou vojnou. Pre spomínané obdobie som sa rozhodla z týchto dôvodov: v tom čase bolo na Slovensku ešte viac svadiieb než pohrebov a tiež preto, že ešte žijú jeho nemnohí pamätníci...

Práca bola realizovaná formou meta-analýzy – zoskupením čím väčšieho počtu dostupných informácií o danej problematike a ich následnej analýze a komparácii s miestnymi zvykmi slovenských ortodoxných židov (tu konkrétne bardejovských).

Predkladaná bakalárska práca pozostáva z piatich kapitol: Mladosť, Zásnuby, Svadba, *Levirátske* manželstvo a Rozvod. V prvej kapitole opisujem zvyky pri narodení, obrad obriezky, tzv. *brit mila*, náboženské vzdelávanie detí, ich dospievanie, náboženskú dospelosť – napr. tzv. obrad *bar micva*. Za povšimnutie v *judaizme* stojí dôraz na rodinu ako „malú svätyňu“ a na otca – „kňaza“ v nej; veľmi skoré a kvalitné vzdelávanie detí v škole (*cheder*) od 5. roku života i cieleňé vedenie detí k náboženskej zodpovednosti za seba samého,

² Bakalárska práca LAŠOVÁ, Monika: *Zásnuby a svadba u ortodoxných Židov na Slovensku*. Katolícka univerzita v Ružomberku. Filozofická fakulta, Katedra religionistiky a náboženskej výchovy. [Bakalárska práca]. Školiteľ práce: doc. ThDr. Jozef Trstenský, PhD. Dátum ukončenia práce: 17.3.2009. 49 s., bola ocenená cenou rektora KU v Ružomberku, v akad. roku 2008/2009. Pozn. redakcie.

Contents

Blázej ŠTRBA

Preface	1-3
---------------	-----

Treaties

Daniel SLIVKA

Biblical hermeneutics	4-22
-----------------------------	------

János KARAFFA

Judgement and suffering of the prophet Jeremiah and their relation to the songs of the <i>Ebed Yahweh</i>	23-31
---	-------

Peter ŠOLTÉS

The process of relecture in the Gospel of John	32-50
--	-------

Notes

Milan SOVA

The mighty Pharaoh's hand (Exod 3:19)	51-54
---	-------

Reflections

Frédéric MANN'S OFM

Inexhaustible richness of the Word of God	55-72
---	-------

Anton TYROL

Spiritual actualization of Paul's message	73-82
---	-------

Abstracts and reviews	83-91
------------------------------------	-------

Communications and references	92-104
--	--------

Obsah

Blážej ŠTRBA

Predslov1-3

Štúdie

Daniel SLIVKA

Biblická hermeneutika4-20

János KARAFFA

Súd a utrpenie proroka Jeremiáša a ich vzťah k piesňam *ebed yhwh* .21-31

Peter ŠOLTÉS

Proces „relektúry“ v Jánovom evanjeliu32-50

Poznámky

Milan SOVA

Mocná ruka faraóna (Ex 3,19)51-54

Reflexie

Frédéric MANNS OFM

Nevyčerpatel'né bohatstvo Božieho slova. Úvaha o zmysle Biskupskej synody v roku 200855-72

Anton TYROL

Spirituálna aktualizácia Pavlovho posolstva73-82

Abstrakty a recenzie83-91

Oznamy92-104